

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

БИОЛОГИЯ ЖӘНЕ БИОТЕХНОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТІ
ФАКУЛЬТЕТ БИОЛОГИИ И БИОТЕХНОЛОГИИ
FACULTY OF BIOLOGY AND BIOTECHNOLOGY

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»
атты халықаралық ғылыми конференциясы

Международная конференция студентов и молодых ученых

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

International Scientific Conference of Students and Young Scientists

«FARABI ALEMI»

06-08.04.2023

***HEDYSARUM THEINUM* KRASNOB. ЖӘНЕ *HEDYSARUM NEGLECTUM* LEDEB. (FABACEAE) ТҮРЛЕРІНІҢ КЕППЕШӨПТЕРІНЕ ТАЛДАУ**

Құсманғазинов Ә.Б., Карабалаева Д.Э.

әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

adil.06.1996@mail.ru

Құнды шипалы қасиеті бар өсімдіктерден алынған табиғи дәрі-дәрмектер арқылы емдеу өзекті мәселе болып табылады, себебі химиялық препараттар денсаулыққа өзара әрекеттесуі арқылы күтпеген салдарға әкелуі мүмкін. Plants of the World Online (POWO) деректеріне сүйенсек әлемде *Hedysarum* L. туысының 221 түрі кездеседі. *Hedysarum* L. туысының дәрілік маңызы бар шай тиынтақ (*Hedysarum theinum* Krasnob.) пен ұмытылған тиынтақ (*Hedysarum neglectum* Ledeb.) түрлері дәстүрлі медицинада кеңінен қолданылады.

Зерттеу объектілері: (*Hedysarum theinum* Krasnob.) пен ұмытылған тиынтақ (*Hedysarum neglectum* Ledeb.) түрлері. Зерттеу жұмысының мақсаты «Ботаника және фитоинтродукция институтының» гербарлық қорындағы *H. theinum* және *H. neglectum* түрлерінің кеппешөптеріне сандық талдау жүргізу болып табылады.

Зерттеу нәтижесі: Fabaceae тұқымдасына жататын *Hedysarum* туысы 3778 гербарлық индексмен белгіленген. Гербарлық қорда *H. theinum* түрінің 7 кеппешөбі сақталған. *H. theinum* кеппешөптері Риддер қаласының маңынан, Голуха тауынан, Сарымсақты жотасынан, Жоңғар Алатауының солтүстік бөлігінен, Іле-Күнгей Алатауынан жиналды. Ең алғашқы гербарлық үлгі 1841 жылы Жоңғар Алатауынан жиналған. Қалған 6 кеппешөп үлгілері 1926 жылы Риддер қаласының төңірегінен, 1928 жылы Жоңғар Алатауы, Лепсі өзені, Абл-тау тауының шыңынан, Глиновка ауылының төңірегінен, 1932 жылы Іле Алатауынан, 1935 жылы Іле Алатауы, Орта Талғар өзенінің оң жақ аңғары, Семенов мұздығының оңтүстік шыңынан, 1947 жылы Шығыс Қазақстан, Голуха тауының солтүстік бөктерінен, 1958 жылы Алтай тауы, Сарымсақты жотасы, Үш Күнгей өзенінің маңынан жиналды. *H. theinum* түрінің барлық кеппешөптері И.М. Красноборовпен анықталып, расталды.

Гербарлық қорда *H. neglectum* түрінің 36 кеппешөбі зерттелді. *H. neglectum* кеппешөптері негізінен негізінен Алтай, Саур Тарбағатай, Жоңғар Алатауы, Іле-Күнгей Алатауы, Теріскей Алатауы, Қырғыз Алатауынан жиналған. Ұмытылған тиынтақтың алғашқы кеппешөбі 1928 жылы Жоңғар Алатауынан, Биен-Ақсу ауданынан В.И.Смирновпен жиналды. *H. neglectum* кеппешөптерін Исаев Е. Б., Степанова Е. Ф. Шығыс Қазақстан облысы, Сарымсақты жотасынан; Корнилова В. С., Михайлова В. П., Голоскоков В. П., Федченко Б. А., Рубцов Н. И. Жоңғар Алатауынан; Байтенов М. С., Ролдугин И. И. Оңтүстік Алтайдан; Поляков П. П., Кубанская З. В. Батыс Алтайдан; Васильева А. Н., Байтенов М. С., Голоскоков В. П., Данилов М.П. Іле-Күнгей Алатауынан; Губанов И. А., Рубцов Н. И., Ролдугин И. И. Кетмен-Теріскей Алатауынан; Рубцов Н. И. Қырғыз Алатауынан жинап, анықтаған. Ең соңғы ұмытылған тиынтақ кеппешөп үлгісі 2015 жылы Іле-Күнгей Алатауы, Күнгей Алатауы жотасы, Көлсай шатқалынан А.А. Шорманова мен С.К. Мухтубаевамен жиналып, анықталған.

Қорытындылай келе, Ботаника және фитоинтродукция институтының гербарлық қоры Құсманғазинов Ә.Б. мен Сумбембаев А.А. жинаған *H. theinum* және *H. neglectum* түрлерінің кеппешөптерімен 2022 жылы 13 маусымда толықтырылды. *H. theinum* кеппешөбі 2021 жылы шілде айында Шығыс Қазақстан облысы, Иванов жотасы, Үлкен Поперечка өзенінің аңғарынан, GPS координатасы N: 50°20'10"; E: 83°53'14"; h-1470м, ал *H. neglectum* кеппешөбі 2021 жылы шілде айында Шығыс Қазақстан облысы, Иванов жотасы, аралас шөпті тау жотасынан, GPS координатасы N: 50°18'50"; E: 83°52'42"; h-1938м жиналды.

Ғылыми жетекшісі: б.ғ.д., профессор Курманбаева М.С.